జ్ఞాన యోగం

సిద్ధాంత కల్పవల్లి

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభాం
గురు దక్షిణామూర్తి
గురు వేదవ్యాస మహర్షి
గురు శుక మహర్షి
గురు నారద మహర్షి
గురు వాల్మీకి మహర్షి
గురు శ్రీకృష్ణ
శంకరాచార్య మధ్యమాం
గురు దత్తాత్రేయ
గురు బాబాజి
గురు గౌతమ బుద్ధ
గురు ఆదిశంకరాచార్య
గురు రామానుజాచార్యులు
గురు జ్ఞానేశ్వర్
గురు రవిదాస్
గురు కబీర్ దాస్
గురు చైతన్య మహా ప్రభువు
గురు నానక్
గురు రాఘవేంద్ర స్వామి
గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి
యోగి వేమన
అస్మదాచార్య పర్యంతాం
గురు త్రైలింగ స్వామి
గురు లాహిరి మహాశయ
గురు రామకృష్ణ పరమహంస
అమ్మ శారదా దేవి
గురు వివేకానంద
గురు సాయిబాబా
గురు అరబిందో
గురు రమణ మహర్షి
గురు యోగానంద
గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద
గురు మళయాళ స్వామి
గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి
గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య
వందే గురుపరంపరాం..

Free Gurukul

"ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్" ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో బాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో బాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్చంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in
2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్ధం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org Mobile App: Free Gurukul email: support@freegurukul.org
Facebook: www.facebook.com/freegurukul Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

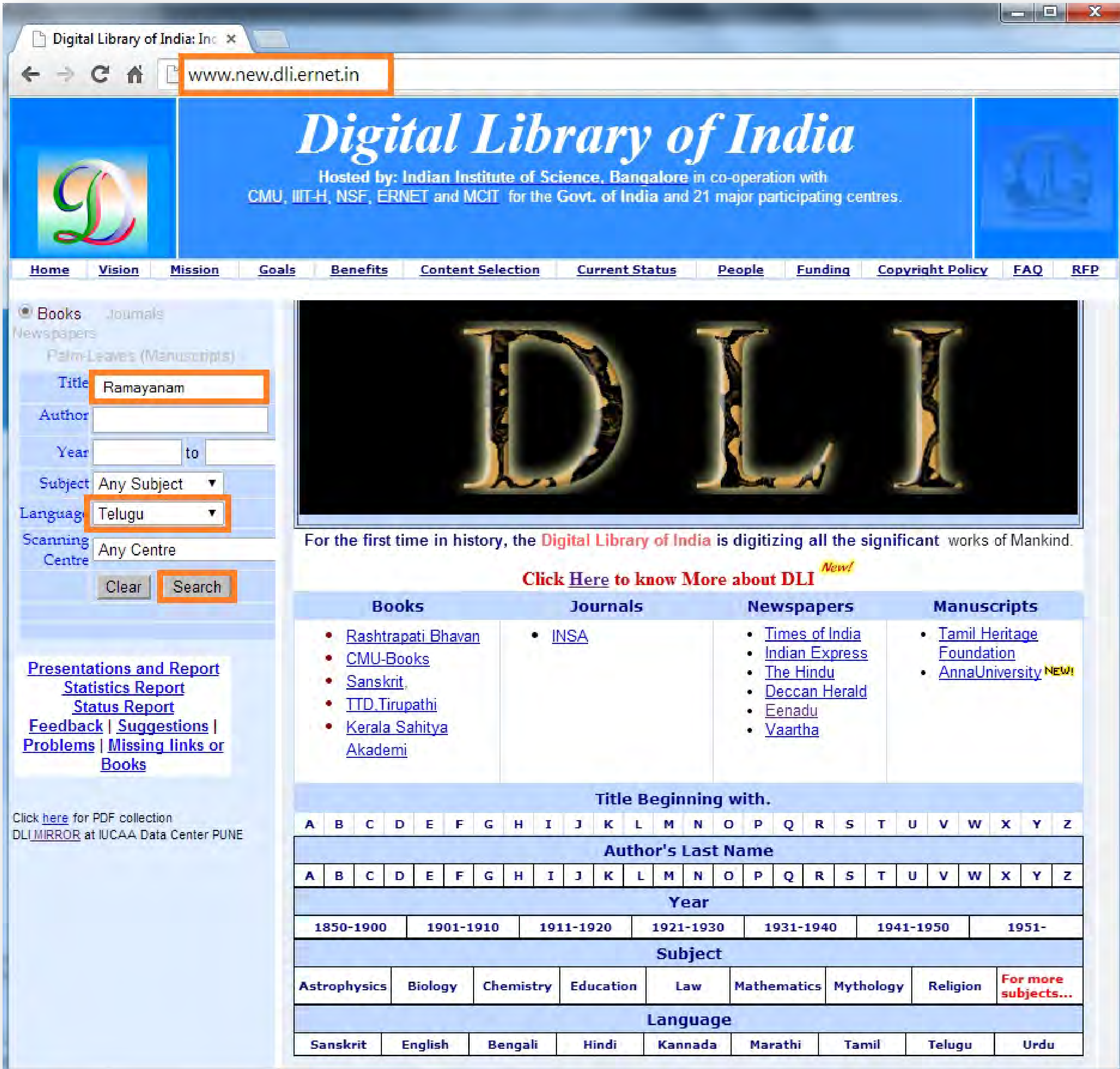
" మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికి అందించబడాలి "

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్న్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

సిద్ధాంత కల్పవల్లి

మూలము

శ్రీ సదాశివేంద్ర సరస్వతీ స్వామి

అనువాదము

శ్రీ చిట్టి పురుషోత్తమ సోమయాజి శర్మ

సాధన గ్రంథమండలి. తెనాలి.

1949 వెల రు 1-0-0

ఇట నేఁ జెప్పఁజూచిన యంశము లెన్ని యైనా యున్నను సదాశివుని స్మరియింప సాధనగ్రంథమౌ యుండలివారు నాకొసంగిన బర్యాప్త మగు నీ ముఖబంధ మను సదవకాశమున నా కృతజ్ఞతఁ జూపుచుఁ బై మండలియం దంతర్యామి వలె నుండ శ్రీ సూర్యప్రకాశ శాస్త్రిఁ జరాచరాంతర్యామి యగు బరమేశ్వరుఁడు ప్రోత్సహించుఁ గాత మని విరమింతును.

వేదాంతాలంకార, శిరోమణి

కె. దక్షిణామూర్తి బి. ఏ., బి. ఓ. యల్.

Prof. Head of Dept. (Advita)

శ్రీ వేంకటేశ్వర ఓరియంటల్ కాలేజి

తిరుపతి : 4_9_49

సిద్ధాంత కల్పవల్లి

ప్రథమ స్తబకము

౧ విధి వాదము

బ్రహ్మజిజ్ఞాస చేయుటకు సాధనచతుష్టయ సంపత్తితో కూడుకొనిన వానికి, బ్రహ్మసూత్రములలో మొదటి సూత్రమగు 'అథాతో బ్రహ్మ జిజ్ఞాసా' అను సూత్రమునకు విషయమగు 'ఆత్మా వారే ద్రష్టవ్యశ్శ్రోతవ్యోమంతవ్యోనిదిధ్యాసితవ్యః' అను శ్రుతియందు విధింపబడిన విధి యెట్టిది? యని విచారింపబడుచున్నది.

విధి మూడు విధములు:— అపూర్వవిధి, నియమ విధి, పరిసంఖ్యా విధి యని. అందు అపూర్వవిధి యనగా- వాక్యప్రమాణ భిన్నములగు ప్రమాణములచే ప్రాప్తించని దానిని తెలియజేయునది. ఎట్లన- 'వ్రీహీన్ ప్రోక్షతి' అను వాక్యమునందు ధాన్యముపై మంత్ర పూత మైన యుదకము చల్లుట కేవలవేదవాక్య ప్రాప్త మగుటవలన అపూర్వ విధి యని చెప్పబడును.

నియమవిధి యనగా — ఇతర సాధనములచే గూడ సాధింపదగిన దానిని ఇట్లే చేయవలయునని నియమించుట. ఎట్లన, ధాన్యమును గోళ్ళచే యొలిచిగూడ తండులములను సంపాదించ వచ్చును. కాని వైదికకార్యములందు ధాన్యములను దంచియే తండులములను సంపాదించవలెనని నియమిం

చుటకు నియమవిధియని పేరు. పరిసంఖ్యా విధి యనగా— యొక్కమారు ప్రాప్తించిన రెండు కృత్యములలో సామర్థ్యాతిశయమునుబట్టి యాచరింపజేయునది. ఎట్లన— అగ్నిచయనమునందు ఏకకాలమునందు ప్రాప్తించిన యశ్వగర్దభరశనములలో దేనిని ముందు గ్రహింప వలె నను విషయమున అశ్వరశనాగ్రహణ వాక్యముచే గర్దభరశనాగ్రహణము త్రోసిపుచ్చుటకు పరిసంఖ్యావిధి యని పేరు. సర్వజంతు భక్షణము ప్రాప్తించినపుడు 'పంచపంచనఖాభక్ష్యా' అను వాక్యముచే నైదుగోళ్ళుగల యైదుజంతువులు మాత్రమే భక్షింపదగినవను వాక్యముచే నితర జంతు భక్షణమును త్రోసి పుచ్చుట పరిసంఖ్యావిధి యని చెప్పబడుచున్నది. కావున బ్రహ్మవిచారణ యందలి విధి యెట్టిదో విచారించవలెను.

ఈవిషయమున ప్రకటార్థకారులు, బ్రహ్మాపరోక్షజ్ఞానకారణముగ శ్రవణము విధింపబడకుండుటవలనను, శ్రవణాదుల నాచరింపని వామదేవాదులు జ్ఞానులుగా చెప్పబడియుండుట వలనను, శ్రవణమొక్కటియే వినదగిన వస్తుసాక్షాత్కారమునకు కారణమను సామాన్య నియమము కర్మకాండ యందలి శ్రవణమునందు కుదురదు గావునను, నిచ్చట విధి యని వచించిరి. వివరణాచార్యులు ప్రకటార్థకారుల మతము నంగీకరింపలేదు. ఏలనన శ్రవణ మపరోక్షజ్ఞానమునకు పరంపరా కారణమగుట వలన పక్షప్రాప్తము. జన్మాంతరమందు చేయబడిన శ్రవణము ఈజన్మయందలి జ్ఞానకారణమగుటచేతను, మనోనియమనాదులచే మేధావంతులు శాబ్దజ్ఞానము నొసంగు గ్రంథములను గుర్వపేక్ష లేకయే విచారించినను మందమతు

లగువారికి యీవిధి యవసరముగాన యిచ్చట విధియని చెప్పిరి. కొందరు శబ్దమువల్ల సందేహరహితమైన పరోక్ష జ్ఞానమే గలుగును. తదుపరి మననాది సాధనలచే యపరోక్ష జ్ఞానము విధురునికి (భార్యారహితునికి) భావనాతిశయముచే స్త్రీ సాక్షాత్కారము వలె గలుగును. కావున నిచ్చట నియమవిధియే గ్రహింపదగినదిదనిరి.

మఱికొందరు యాత్మ సాక్షాత్కారమునకు పరిశుద్ధమైన మనస్సు యవసరమనియు, శబ్దమువల్ల పరోక్షజ్ఞానము మాత్రమే గలుగుననియు, గాన శబ్దజ్ఞానము సంపాదించుటకు శ్రవణము నియమింపబడుచున్నది. కావున నియమవిధియే గ్రహింప దగిన దనిరి.

వేరొక కొందరు, ఆత్మసాక్షాత్కారమునకు మనస్సు కారణమైన కావచ్చును. కాని ప్రకాశమానమగు యాత్మ విషయమున యారోపితమగు యజ్ఞాన నివారకమగు శాస్త్రముండగా దాని శ్రవణము సాక్షాత్కారమునకు సహాయకమగును. గాంధర్వశాస్త్రము షడ్జాది ధ్వనుల సంబంధమగు యజ్ఞానమును బోగొట్టి శ్రోత్రమునకు సహాయముచేసినట్లు. కాన 'ద్రష్టవ్య శ్శ్రోతవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యః' అను శ్రుతిదర్శనము నుద్దేశించి శ్రవణమును విధించుటవలనను, సాక్షాత్కారమునకు సాధనమగు మనస్సునకు సహాయకారిగా శ్రవణము నియమింపబడుచున్నది గావున నియమవిధియే యని చెప్పిరి.

సంక్షేపాచార్యులు, శ్రవణ మనగా విచారింపబడిన వేదాంత వాక్యముల జ్ఞానరూపముకాదు. జ్ఞానము విధింప

బడునదికాదు. ఊహారూపమగు మానసక్రియ. అదిపరోక్షాది జ్ఞానము నీయజాలదు. ప్రమాణజన్యమైనది. కావున వేదాంత వాక్యముల తాత్పర్యమును నిర్ణయించి తాత్పర్యగోచర మగు భ్రమాది పురుషాపరాధముల బోగొట్టుటకు శ్రవణము నియమింపబడుట నియమవిధి యనిరి. వార్తికాచార్యులు, బ్రహ్మజ్ఞానము కొరకు వేదాంతశ్రవణము చేయుచుండగా మనస్సితర పనులయందు ప్రవర్తించును కావున శ్రవణవిధి యితర వ్యాపారములనుండి మరల్చి మనస్సును శ్రవణమునందు నిలుపునుగాన శ్రవణవిధి పరిసంఖ్యా విధి యనిరి.

వాచస్పతిమతానుసారులు, శ్రవణమనగా వేదముల యొక్కయు గురువుయొక్కయు యుపదేశము వలన గలిగిన యాత్మజ్ఞానముగాని విచారముగాదు. కావున ప్రమాణఫల మగు (జ్ఞానరూపమగు) శ్రవణమునందు యేవిధియు, అయోగ్యమైన దగుటవలన రాతిపై కత్తియంచువలె ప్రవర్తింపదు. కావున కర్మకాండ ఎట్లు అధ్యయనవిధిమూల మగా గలదో యట్లే బ్రహ్మవిచారముగూడ యధ్యయనవిధి మూలకమని చెప్పుదురు.

౨ కారణత్వ వాదము

జిజ్ఞాసాసూత్రమునందలి విషయ విచారకమగు విధి వాదమును పూర్తిచేసి జగత్కారణత్వమును బోధించు బ్రహ్మసూత్రములందలి 'జన్మాద్యస్య యతః' అను సూత్రము విచారింప బడుచున్నది.

కౌముదీకారులు పై సూత్రమునందు జెప్పబడిన సృష్టి, స్థితి, లయములు మూడును బ్రహ్మయందే యని చెప్పుటకు ప్రత్యేకముగా మూడును మూడు లక్షణము లని చెప్పిరి.

కొందరు బ్రహ్మ కభిన్న నిమిత్తో పాదానత్వమును సాధించుటకై సృష్టి స్థితిలయముల మూటిని ఒకలక్షణముగనే చెప్పుచున్నారు. బ్రహ్మ యుపాదానకారణ మనగా—జగద్రూపముగా వివర్తము నొందుట. అంతియేకాని పరమాణువులవలె యారంభకత్వముగాని, ప్రకృతివలె పరిణామముగాని గాదు. ఏకము, అవికారము గనుక. బ్రహ్మకంటె వేరైనస్థితిగలదై బ్రహ్మకంటె భిన్నముగా గోచరించుటకు వివర్త మందురు.

ఇట్లుపాదానకారణలక్షణము జెప్పి, జగత్తునకు శుద్ధబ్రహ్మయా, ఈశ్వరుడా, జీవుడా, యెవరు యుపాదాన కారణ మని ప్రశ్నించుకొని సమాధానము చెప్పబడుచున్నది.

సంక్షేపాచార్యులు, జన్మాది సూత్రము నందును, భాష్యమునందును యుపాదానకారణము జ్ఞేయమగు బ్రహ్మకే లక్షణముగా జెప్పుటవలన శాఖాచంద్రన్యాయమునను సరించి తటస్థలక్షణముచే లక్ష్యసిద్ధి గలుగుచుండుటవలన శుద్ధ బ్రహ్మయే యుపాదాన కారణమనియు "ఆత్మన ఆకాశ స్సంభూతః' అను శ్రుతియందలి మాయతో గూడుకొనిన యాత్మ శబ్దము శుద్ధాత్మయందు లక్షణచే కుదురు ననియు చెప్పిరి. వివరణమతానుసారులు 'యస్సర్వవిద' త్యాది శ్రుతుల ననుసరించి మాయతో గూడుకొనిన సర్వజ్ఞాదిలక్షణ లక్షితుడగు యీశ్వరుడే యుపాదాన కారణమని చెప్పిరి.

మాయాఽవిద్యాభేదము జెప్పువారు వియదాదులం దీశ్వరకారణత్వమును, అన్తఃకరణాదులందు జీవేశ్వరకారణత్వ మును జెప్పుచున్నారు. కొందరు, ఆకాశాదులకు నీశ్వరు నాశ్ర యించిన మాయాపరిణామ మగుటవలన యీశ్వరుడే యుపాదాన కారణ మయినట్లే యంతఃకరణాదులకు జీవుని యవిద్యా పరిణామమగుటవలన జీవుడే యుపాదాన కారణ మనిరి.

మాయావిద్యల కేకత్వము జెప్పువారిలో కొందరు యంతఃకరణాదులందు జీవున కేకీభావము నెల్లరకు ననుభవ మునం దుండుటవల్లను, అధ్యాసభాష్యమునం దధ్యాస జీవుని యందే చెప్పబడుటవలన జీవుడే యంతఃకరణాదుల కుపాదాన మని ప్రతిపాదించిరి.

మరికొందరు వ్యవహార మున్నంత వరకు గాన్పించు ప్రపంచమంతటికి బ్రహ్మయే యుపాదానమనియు, ప్రాతి భాసిక ప్రపంచమునకు (స్వప్నప్రపంచమునకు) మాత్రము జీవు డుపాదాన మనిరి.

కొందరు జీవుడు స్వాప్నిక ప్రపంచము నెట్లుతనయందు కల్పించుకొనినాడో యట్లే ఈశ్వరత్వాదికమునుగూడ కల్పిం చుకొనినాడు గనుక జీవుడే సర్వోపాదానమని నుడివిరి.

తత్త్వనిర్ణయకారులు పరిణామమునొంది మాయయు, వివర్తమునొంది బ్రహ్మయు యుపాదానకారణములని ప్రపంచ ములో మాయాలక్షణములగు జాడ్యాదులును, బ్రహ్మలక్షణ ములగు చైతన్యము మొదలగునవి కాన్పించుటవలన జెప్పిరి.

సంక్షేపాచార్యులు, మాయాలక్షణములుగూడ జగము నందున్నందున మాయద్వారా బ్రహ్మయే సర్వ జగదుపాదానమనిరి.

వాచస్పతి మిశ్రులు జీవాశ్రయమగు మాయకు విషయమై, జాడ్యాదులుగల ప్రపంచాకారముగ వివర్తనము నొందుటవలన బ్రహ్మయే యుపాదానకారణము. మాయ సహకారి మాత్రమే. ద్వారకారణము యుపాదానము నందు లేనందున కార్యము ననుసరింపదని చెప్పిరి.

ముక్తావళీకారులు మాయయే సర్వజగదుపాదాన మనియు, మాయకాధారమగుటవలన బ్రహ్మకూడ గౌణముగ (ఆరోపితముగ) యుపాదాన మని చెప్పిరి.

3 జీవేశ్వర స్వరూప నిర్ణయ వాదము

జగదుపాదానకారణమును మతభేదముననుసరించి జీవేశ్వరులనుగా నిర్ణయించి జీవేశ్వర స్వరూపము నిర్ణయింపబడుచున్నది. జీవుడనగా యవిద్యయందు చైతన్యముయొక్క ప్రతిబింబమనియు, ఈశ్వరు డనగా మాయయందు చైతన్య ప్రతిబింబ మనియు చెప్పబడుచున్నది.

ప్రకటార్థ వివరణ గ్రంథమందు అనాదియై యనిర్వచనీయమై చిత్సంబంధముగల మూలప్రకృతి మాయ యనియు, ఆవరణ విక్షేపశక్తులతో కూడుకొనిన మాయయందలి యొక భాగము అవిద్యయనియు, మాయాఽవిద్యాస్వరూపము చెప్పబడినది.

తత్త్వవివేకమందు సత్వరజస్తమోగుణాత్మకమగు మూలప్రకృతియే సత్వప్రాధాన్యముచే మాయయనియు రజస్తమోగుణ ప్రాధాన్యముచే నవిద్యయనియు చెప్పబడినది.

వేరొక గ్రంథముననొక్క మూలప్రకృతియే విక్షేపావరణశక్తి భేదములచే విక్షేపశక్తి ప్రాధాన్యతవలన మాయయనియు, ఆవరణప్రాధాన్యతవలన నవిద్యయనియు చెప్పబడినది.

సంక్షేప శారీరకమునందు నవిద్యా చిత్ప్రతిబింబమీశ్వరుడనియు, అవిద్యాకార్యమగు నంతఃకరణ చిత్ప్రతిబింబము జీవుడనియు చెప్పబడి యున్నది.

పంచదశియందలి చిత్రదీపమునందు, బ్రహ్మ నాశ్రయించి సకలజీవుల బుద్ధి వాసనలతో కూడుకొనిన యజ్ఞానమునందు ప్రతిబింబించిన చైతన్యమీశ్వరుడనియు, స్థూలసూక్ష్మదేహముల కాధారమగు కూటస్థునిచే కల్పింపబడిన యంతఃకరణ ప్రతిబింబ చైతన్యము జీవుడనియు చెప్పబడియున్నది.

వివరణకారులు యోగులకు కాయవ్యూహమునందనేక యంతఃకరణములున్నప్పటికి జీవుడు ఒకడే యని 'తథాహి దర్శయతి' అను యధికరణమున భాష్యమునందు చెప్పబడుటవలన జీవుడంతఃకరణ ప్రతిబింబముకాదు. అవిద్యా ప్రతిబింబము ఈశ్వరుడైన, నీశ్వరునకు నవిద్యాపారతంత్ర్యము వచ్చును. కావున నీశ్వరు డవిద్యా ప్రతిబింబితుడు గాడనియు, అవిద్యాప్రతిబింబము జీవుడనియు, ఈ ప్రతిబింబమునకు బింబభూతు డీశ్వరు డనియు చెప్పిరి.

వాచస్పతి మతానుసారముగా చైతన్యము రూపరహిత మగుటవలన ప్రతిబింబము కుదురదు. జీవేశ్వరులు ప్రతిబింబములు గారు. ఆకాశము నీటియందు ప్రతిబింబించెననునది భ్రమ. కావున ఘటాకాశమువలె యంతఃకరణముతో కూడుకొనిన చైతన్యము జీవుడనియు, అంతఃకరణముతో కూడుకొనని చైతన్య మీశ్వరుడనియు చెప్పబడినది.

వార్త్తికకారులు జీవుడు ప్రతిబింబముగాని, అంతఃకరణముతో కూడుకొనిన చైతన్యముగాని కాదనియు, బ్రహ్మమే తన యవిద్యచే సంసారమును పొందుచు విద్యచే ముక్తిని బొందుచున్నవాడువలె నున్నాడనిరి.

౨ జీవైకత్వ నానాత్వ వాదము

జీవేశ్వర స్వరూప నిర్ణయానంతరము జీవు డొకడా ? అనేకులా ? అని విచారింపబడుచున్నది.

కొందరు జీవుడొక్కడేననియు, ఇతరమంతయు స్వప్నతుల్య మనియు, వ్యవహారముగూడ స్వాప్నిక వ్యవహారమువలె కుదురు ననియు, చెప్పిరి.

మరికొందరు బింబభూతబ్రహ్మమే ప్రపంచమును సృష్టించెననియు, ఆప్రపంచమందు మొదటి యుపాధియందు బ్రహ్మప్రతిబింబము హిరణ్య గర్భు డని పిలువ బడు చున్నా డనియు, అతడే ముఖ్య జీవు డనియు, ఇతర మైన వన్నియు తత్ప్రతిబింబములై జీవాభాసము లనియు చెప్పియున్నారు.

కొందరు, జీవు డొక్కడే ప్రపంచమునంతను తనశరీర ముగ భావించును. దేహభేదమువలన సుఖదుఃఖాదిసాంకర్యము లేదనియు, చెప్పుచున్నారు.

ఏకజీవ వాదమునందు బంధమోక్షవ్యవస్థ కుదురదు గావున యుపాధులగు యంతఃకరణము లనేకములగుట జీవు లనేకులని చెప్పుచున్నారు.

జీవభేదమును చెప్పువారిలో కొందరొకే యజ్ఞానము బ్రహ్మ నాశ్రయించి బ్రహ్మయే విషయముగా గలదియై యున్నదనియు, నొకొక్క జీవునకు బ్రహ్మావరకమైన యజ్ఞానము భేదించును. అట్టి యజ్ఞానము నశించగనే ముక్తి గలుగునని చెప్పిరి.

కొందరవిద్య చైతన్యవృత్తి యనియు, అయ్యవి హృదయగ్రంధిచే నియమింపబడుచున్నదనియు అట్టి హృదయ గ్రంధినాశమే మోక్షమనియు చెప్పుచున్నారు.

మరికొందరు జీవాశ్రయమైన యజ్ఞానము నశించిన వ్యక్తిని జాతివలె తత్త్వవేత్తను విడిచి ఇతరుల నాశ్రయించు ననియు, అజ్ఞానమువిడుచుటయే మోక్షమని చెప్పుచున్నారు.

జీవభేదము ననుసరించి యవిద్యాభేదమును స్వీకరించి యవిద్యయొక్క యావరణనివృత్తులచే బంధమోక్షవ్యవస్థను కొందరు చేయుచున్నారు ఈపక్షమునందు నెవరి యవిద్యచే ప్రపంచము సృష్టింపబడినదను నిశ్చయములేనందున సర్వజీవావిద్యచే ప్రపంచము సృష్టింపబడినదని కొందరిమతము.

అనేకజీవుల యవిద్యానిర్మిత ప్రపంచము ప్రతిజీవుని యవిద్యచే భేదించుచుండునని కొందరిమతము. జీవుని నాశ్రయించిన విద్యకంటె వేరైనయీశ్వరాశ్రిత మాయయే ప్రపంచమునకు కారణమనియు, అవిద్యలు జీవావరకము లనియు చెప్పిరి.

౫. కర్తృత్వ వాదము

జగత్తును సృష్టించుటలో యీశ్వరుని కర్తృత్వమెట్టిది? అని విచారింపబడుచున్నది.

కొందరు కార్యానుకూలమగు జ్ఞానము, (చేయవలెనను కోరికగలిగి యుండుట) కర్తృత్వమని తలచిరి.

మరికొందరు సృష్ట్యనుకూలజ్ఞానమునకు యాశ్రయమగుటయే కర్తృత్వమనిరి.

కార్యానుకూలమైన సృష్టింపదగిన వస్తువిషయకమగు యాలోచనా రూపమైన జ్ఞానముగలిగియుండుట యని కొందరి యభిప్రాయము

౬. ఈశ్వర సర్వజ్ఞత్వ వాదము.

జీవునికివలె యంతఃకరణము లేకపోవుట వలన యీశ్వరునికి జ్ఞాతృత్వము కుదురదుగావున జగత్కర్తృత్వముచే సిద్ధించిన సార్వజ్ఞము యెట్లుకుదురునను శంకకు సమాధానము చెప్పబడుచున్నది.

భారతీతీర్థులు, సర్వవస్తువిషయకమగు ధీవాసనలతో గూడుకొనిన యజ్ఞానముపాధిగాగలవాడీశ్వరుడు. అందువలన సకలజీవుల ధీవాసనలకు సాక్షిగానుండుటవలన యీశ్వరునకు సర్వజ్ఞత్వమును జెప్పిరి.

ప్రకటార్థకారులు మొదలగు వా రంతఃకరణావృతిచే జీవునకు జ్ఞాతృత్వమువలె సత్వప్రధానమై చైతన్య ప్రతిబింబమును గ్రహింపగల మాయావరణచే మూడుకాలములందలి సమస్త పదార్థములను తెలిసికొనెడి జ్ఞానాశ్రయమగుటవలన సర్వజ్ఞత్వమును జెప్పిరి.

తత్త్వశుద్ధికారులు సృష్టింపదగిన వస్తువిషయకమగు యాలోచనరూపమైన త్రైకాలిక వస్తువిషయమగు బుద్ధిగలిగి యుండుట సర్వజ్ఞత్వమనిరి.

కౌముదీ కారులు ఆత్మస్వరూప జ్ఞానముచే తనయందధ్యస్తమగు సర్వప్రపంచమును ప్రకాశింపజేయుటవలన సర్వజ్ఞత్వమును జెప్పిరి.

కొందరు సర్వావభాసక జ్ఞానస్వరూపముగలిగి యుండుటే సర్వజ్ఞత్వమనిరి.

వాచస్పతి మిశ్రులుప్రపంచమునావరించిన తనజ్ఞానము విషయమై యీశ్వరునికిగల కర్తృత్వమే సర్వజ్ఞత్వమనిరి.

౭ జీవాల్పత్వ వాదము

ఈశ్వరు డంతఃకరణవృత్త్యపేక్ష లేకుండ తనస్వరూప కాంతిచేతనే యెట్లు సర్వవిషయములను ప్రకాశింపచేయు

చున్నాఁడో యట్లే జీవుడున్ను స్వప్రకాశముచేతనే విషయములనేల భాసింపజేయఁడను శంకకు సమాధానము చెప్పబడుచున్నది.

బ్రహ్మ సర్వోపాదానమగుటవలన తనచే సృజింపబడిన సర్వవిషయములను ప్రకాశింపజేయుచున్నది. జీవుడవిద్యోపాధికుండగుట సర్వవ్యాపకుడయ్యు యుపాదానకారణము కానందున నన్ని విషయములతో సంబంధముగలవాడు కాదు. కాని యంతఃకరణసంబంధముగలిగి వృత్తిద్వారా విషయమును ప్రకాశింపజేయును. కావున జీవునకు విషయసంబంధము సిద్ధించుటకు వృత్తి యవసరము. జీవుడంతఃకరణోపాధికుడగుటవలన పరిచ్ఛిన్నుడై యంతః కరణ సంబంధము లేక విషయమును ప్రకాశింప జేయ లేడు. వృత్తిమూలమున తనతో కలసికొనిన విషయముచే కప్పబడిన బ్రహ్మచైతన్యముతో నభేదము సిద్ధించినదగుచుండగా నా విషయమును ప్రకాశింప జేయుచున్నాడు. కావున జీవునకు వృత్త్యపేక్ష గలదు. జీవుడు ఘటాది విషయములందలి యజ్ఞానావరణమును తొలగించుటకు వృత్తిని సాధనముగా స్వీకరించుచున్నాడు. ఈప్రకారము మూడు విధములుగా వివరణకారులు చెప్పిరి.

౮ సంబంధ వాదము

సర్వగతుడగు జీవునకు వృత్త్యధీనమగు సంబధమెట్టిది? అని విచారింపబడుచున్నది.

కొందరు విషయివిషయభావమే సంబంధమనిరి. (విషయములు బాహ్యపదార్థములు. వానిని తెలిసికొనునదివిషయి)

మరికొందరు విషయవిషయిభావము సంభంధముగాదు. ఎందువలననగా- అనుమానాదులందు వృత్తిప్రసరింపక పోయినను బాహ్యమైన వహ్న్యాదు లుండుటవలన వృత్తిప్రసార కల్పనము వ్యర్థము. కాని జీవునితో తాదాత్మ్యమును బొందిన మనోవృత్తికి విషయములతో గల సంబంధము పరంపరగా జీవునకు సంబంధించుచున్నది. అదియే చిదుపరాగమని చెప్పబడుచున్నది.

ప్రమాతృ సంబంధ మున్నప్పుడే సుఖదుఃఖాదులు గోచరించుటవలన, ప్రమాత నావరించిన మనోవృత్తికి విషయములతో సంబంధము గలసినదగుచుండ వృత్తితో గూడుకొనిన జీవునకు సంయోగజ సంయోగము గలదు. అదియే చిదుపరాగ మని కొందరి మతము.

అంతఃకరణచే యావరింపబడిన జీవుడు విషయములను ప్రకాశింపజేయువాడు. అట్టిజీవునకు విషయమందున్న చైతన్యముతోటి తాదాత్మ్య మేది కలదో అదియె చిత్సంబంధమని చెప్పబడుచున్నదని మరికొందరి మతము.

౯ అభేదాభివ్యక్తి వాదము

అభేదాభివ్యక్తి యెట్టిది? అను శంకకు సమాధానము చెప్పబడుచున్నది. చెరువుయందలి నీటికిని పొలములందలి

నీటికిని కాలువద్వారా యేకత్వమువలె విషయముతో గూడు కొనినటువంటిన్ని, అంతఃకరణమున ప్రతిబింబించినటువంటి చైతన్యములకు వృత్తిద్వారా యేకత్వము గలిగించుటయే యభేదాభివ్యక్తి యని చెప్పబడుచున్నది. బింబస్థానీయమైన విషయావచ్ఛిన్న చైతన్యమునకు జీవచైతన్యముతో యేకీభావ మభేదాభివ్యక్తి యని మతాంతరము.

౧౦ ఆవరణాభిభవ వాదము

ఆవరణతిరస్కృతి యననేమియో చెప్పబడుచున్నది. ఆవరణాభిభవ మనగా యజ్ఞాన నాశమని చెప్పిన ఘటాజ్ఞాన నాశమందు మోక్షము గలుగవలయును. కావున చైతన్యము నావరించిన మూలాజ్ఞానమునందు విషయములచే విభజింపబడిన ప్రదేశమునందు, మిణుగురు పురుగు ప్రకాశముచే దట్టమైన చీకటిలో ఒక భాగమునందలి చీకటి తిరస్కరింపబడినట్లు జ్ఞానముచే నొక భాగమునందలి యజ్ఞానము తొలగుట యావరణాభిభవ మని కొందరనిరి.

అజ్ఞానమునందొక భాగము నశించినదగుచుండగా నా యజ్ఞాన విషయమునొకమారు తెలిసికొనిన పిమ్మట మరి యొక సమయమునందావరణము లేక పోవలసివచ్చునుగనుకను క్రియారహితమైన యజ్ఞానమునకు వేష్టనము (చుట్టుకొనుట) గాని అపసరణము (తొలగుట) గాని కుదురదు గావునను, అభిభవమన నా యా విషయాకారమునొందిన వృత్తితో గూడుకొనిన విషయముచే విభజింపబడిన చైతన్యము నావరింపక యుండుట యని కొందరి యభిప్రాయము.

మూలాజ్ఞానము శుద్ధ బ్రహ్మ నావరించి యుండును. మూలాజ్ఞానమున కాక యవస్థా రూపమై, విషయ విభిన్న మైన చైతన్యము నావరించిన వేరొక యజ్ఞాన మున్నదనియు, దాని నాశమే యభిభవ మనియు కొందరి మతము.

ఒక జ్ఞానముచే నజ్ఞానము పోయినదగుచుండగా నితర యజ్ఞానములకు వైయర్థ్యము వచ్చును. కాన జ్ఞాననివర్త్యము లగు యజ్ఞానము లనేకము లని కొందరు స్వీకరించిరి.

౧౧ అవస్థాఽజ్ఞాన సాదిత్వానాదిత్వ వాదము

అనేక రూపములు గల యవస్థాఽజ్ఞానము కూడ మూలాజ్ఞానమువలె యనాదియని కొందరి మతము.

వ్యావహారికమైన జీవజగత్తుల నావరించి స్వప్నకాల మందలి జగజ్జీవులను కల్పించు నిద్రకూడ నజ్ఞానము యొక్క యొకానొకదశయే (అవస్థయే). నిద్రలో నేనేమియు నెరుగనను యనుభవము నొకానొకప్పుడు గలుగునదిగా ఎట్లు సాదియో అట్లే యజ్ఞానావస్థాస్థితి కూడ సాదియే. అనాదిపక్షము స్వీకరించిన ఘట విషయమున ముందు గలిగిన జ్ఞానముచే నాఘటవిషయకమగు నజ్ఞానము నశించిన దగుచుండగా మరల ఆవరణము కుదురదు. కావున న్యాయశాస్త్రమర్యాద ననుసరించి యొకజ్ఞానముచే నొకయజ్ఞానము పోగొట్టబడునని కొందరి మతము.

అజ్ఞానములు ఘటాదివిషయములను క్రమముగా నావరించునుగాని యొక్కమారుగ నావరించవు. కావున

నెప్పుడేయజ్ఞానమావరించునో ఆజ్ఞానముచే నాయజ్ఞానమే నశించును.

అజ్ఞానావరణము లన్నియు విషయము నావరించి యెల్లప్పుడునుండును. జ్ఞానముచే నొకయావరణము నశించగా నన్నియు నశించునని కొందరి యభిప్రాయమై యున్నది.

౧౨ ధారావాహిక ద్వితీయాది జ్ఞాన వైఫల్య వాదము

పైవాదము (జ్ఞానముచే నొక యావరణ నశించగా నితరావరణములు తిరస్కృతములగును) ననుసరించి మొదటి జ్ఞానము చేతనే సర్వావరణ తిరస్కృతి గలుగుచుండగా తదనంతర జ్ఞానములకవసరముండదు. కావున ధారావాహిక ద్వితీయజ్ఞానము విఫలమని శంక రాగా చెప్పబడుచున్నది.

ప్రథమజ్ఞానముచే తిరస్కృతమైన అజ్ఞానము దీపమును తొలగించగనే మరల చీకటి యావరించిన ట్లావరించును. కావున దీపానంతరము వేరొక దీపముచేతనువలె జ్ఞానాంతరముచే నజ్ఞానమావరింపదు. జ్ఞానపరంపరచే నజ్ఞాన మావరింపదు గనుక ధారావాహిక జ్ఞానము విఫలము గాదు.

అజ్ఞానము లజ్ఞానకాలిక విషయముల నావరించును. జ్ఞానములు వానికాలమందలి విషయగతమగు నజ్ఞానమును బోగొట్టుచున్నవి. కావున ధారావాహిక జ్ఞానము సఫలమే నని కొందరి యభిప్రాయము.

మరికొందరు ప్రథమజ్ఞానముచే ఘటాదివిషయకమైన యజ్ఞానమును, ద్వితీయాదీ జ్ఞానములచే దేశకాలాదులతో

కూడుకొనిన ఘటాద్యజ్ఞానములు నశించును. కావున జ్ఞాన పరంపర నిష్ఫలము గాదు.

౧౩. పరోక్షజ్ఞాన మజ్ఞానమును నివర్తించునా? నివర్తించదా?

పరోక్షవృత్తి బహిర్గతము కానందున దానివలన విషయ గత మగు యజ్ఞాన తిరస్కృతి కుదురదను శంక విచారింప బడుచున్నది.

విషయగతమగు యజ్ఞానము రెండు విధములు

1. విషయగతము 2. పురుషగతము. అనగా విష యము నాశ్రయించిన యజ్ఞానము, పురుషుని నాశ్రయించిన యజ్ఞానము. ఇందు మొదటిది విక్షేపశక్తి కార్యముచే నూహింపదగినది. రెండవది సాక్షి సిద్ధము. ఇందు పరోక్ష జ్ఞానముచే విషయగతమగు యజ్ఞానమున్న సాక్షి సిద్ధమగు జ్ఞానము సన్నిహితమగుటవలన నాశ్యంబు. శాస్త్రశ్రవ ణము చేయగనే తనకు శ్రవణము చేసిన విషయగతమగు నజ్ఞా నము నశించును.

పురుషాశ్రితమగు నజ్ఞానమే దూరమునందున్న విషయ మున కావరణ విక్షేపకారణము. అందువలన పరోక్షజ్ఞాన ముచే నావరణాంశ నశించునని కొందరు చెప్పిరి.

మరికొందరు, అజ్ఞానము విషయమునే యావరించి యున్నది. దానినాశ మపరోక్షజ్ఞానముచే నగు ననిరి.

సుఖ దుఃఖాది జ్ఞానమున (వృత్తి) కజ్ఞాన నివర్తకత్వము లేదు. సుఖదుఃఖాదిజ్ఞానము సాక్షి ప్రకాశ్యము గాన వృత్తి అజ్ఞాన నివారణయం దుపయోగింపదు.

౧౮ సాక్షి స్వరూప నిర్ణయ వాదము

సాక్షి యెవరు? అను ప్రశ్నకు కూటస్థ దీపమునందు స్థూల సూక్ష్మ శరీరముల కాధారమగు కూటస్థ చైతన్యమే సాక్షియని చెప్పబడినది. ఏలనన దేహద్వయమున కాధారమై, వికార రహితమై చూచుచుండుట వలన సాక్షి యని కూటస్థ చైతన్యమే చెప్పబడినది.

కూటస్థ దీపమునందు చెప్పబడిన సాక్షి జీవకోటిలోని వాడా? ఈశ్వరకోటిలోని వాడా? అని సంశయము రాగా నాటక దీపమందు, సాక్షి జీవుడు గాని, యీశ్వరుడు గాని గాగనియు, నిర్గుణుడుగను, యొక్కడుగను జెప్పబడు శుద్ధ బ్రహ్మయే నని తత్త్వదీపమందు గూడ నిర్ణయింప బడినది.

తత్త్వ శుద్ధియందు 'ఇదం రజతం' అను భ్రమస్థలమున నిదమానిర్దిష్ట మగు యర్థము శుక్తి కోటికి జెందినను, ఇదమంశము ప్రతిభాస వలన రజతకోటిని జెంది రజతముకన్న భిన్నముగ లేదో అట్లే బ్రహ్మకోటికి జెందిన సాక్షి ప్రతిభాసవలన జీవకోటికి జెందినాడని చెప్పబడినది.

తత్త్వ కౌముది యందు 'ఏకో దేవః' అను శ్రుతి ననుసరించి పరమేశ్వరునికే జీవునియొక్క ప్రవృత్తి నివృత్తుల

నంగీకరించుచు యుదాసీనుడుగా నుండు రూపభేదము సాక్షి యని చెప్పబడినది. కొందరవిద్యోపాధికు డగు జీవుడే సాక్షి యనియు, మరికొందరంతఃకరణోపాధికు డగు జీవుడే సాక్షి యనిరి.

౧౫. అవిద్యాదుల కావృతానావృత సాక్షి చైతన్య ప్రకాశ్యత్వ వాదము

పైప్రకరణమున జెప్పబడిన సాక్షిచైతన్యము తన్నావరించియుండు యవిద్య నెట్లుప్రకాశింపజేయు నను శంకకు సమాధానము జెప్పబడుచున్నది.

రాహువుచే నావరింపబడిన చంద్రుడు రాహువు నెట్లు ప్రకాశింపజేయుచున్నాడో, అట్లే సాక్షిస్మారకమగు నవిద్యను స్వప్రకాశముచే ప్రకాశింప జేయునాపెడు.

కొందరు సాక్షిచే ప్రకాశింపజేయ దగిన యవిద్యాహంకారాదులం దావరణ కార్యము లగు సందేహాదులు గాన్పింపక పోవుటవలన సాక్షిచైతన్యముకంటె వేరైన చైతన్యమునం దవిద్య యావరణమును గలిగించుచున్న దనిరి.

సాక్షియం దావరణ నంగీకరింపనిచో సాక్షిసంబంధమగు ఆనందరూపముగూడ యెల్లప్పుడు ప్రకాశింప వలయును గదా యని యాశంక రాగా ఆనందరూప మెప్పుడును ప్రకాశించుచున్నది. కనుకనే యాత్మ పరమప్రేమకు స్థానమై యున్నది.

లోకానుభవమున నా కానందము లేదు. ఆనందము ప్రకాశించుట లేదని గన్పించుటవలన ఆనంద విషయమున సాక్షి కవిద్యావరణము గల దని కొందరి యభిప్రాయము.

౧౬ అహంకారాది స్మృతిసిద్ధార్థ సంస్కారాధాన వాదము

సాక్షి భాస్యములగు నహంకారాదులు సూక్ష్మరూపమున సంస్కారములుగా జ్ఞానమునందుండును. కావున నిత్యమైన సాక్షితో సంస్కార సంబంధము కుదురదను శంకకు సమాధానము చెప్పబడుచున్నది.

ఏవృత్తితో కూడుకొనిన సాక్షియం దేది ప్రకాశించుచున్నదో ఆవృత్తి యావిషయమగు సంస్కారము గలిగించు నను నియమమువలన నహంకారాదులకు తద్విషయ మగు వృత్తి లేనిచో ఘటాది విషయాంతర ప్రత్యక్షమగు వృత్తితో కూడుకొనిన సాక్షిచే ప్రకాశింప జేయదగిన దగుటవలన నట్టివృత్తిచే యుంచబడిన సంస్కారము గలదగుట సాక్షికహంకారాద్యనుసంధానము కుదురుననియు, అట్లు కానిచో వృత్తి ప్రత్యక్షమునకు వృత్త్యంతరసాపేక్ష యున్న వృత్త్యనవస్థా దోషము వచ్చునని కొంద రనిరి.

ఒక విషయాకారమైన వృత్తిచే విషయాంతర సంస్కారము గలిగిన విషయ వ్యవస్థ లేకపోవును. కావున యేవస్తు విషయక వృత్తిచే నావస్తువే ప్రత్యక్షమగునను నియమమును స్వీకరించవలెను. అహంకారాదులందు తదాకారవృత్తి లేకపోయినప్పటికి వానిని ప్రకాశింపజేయు సాక్షి వానిచే యావరింపబడి యుండుటవలన ననిత్యమైన యా యావరణచే

నహంకారాంచి విషయక వృత్తిసంస్కారము సాక్షియందు కలుగునని.

ఇదం ఆకార వృత్తిని అవిద్యావృత్తిని వ్యాపించి సాక్షికి సర్వత్ర బాధములేదని కొందరియభిప్రాయము.

మరికొందరు 'నేను' అను వృత్తి యనుభవసిద్ధమువలె మానసిక ప్రత్యక్ష గాని జ్ఞానము కాదు. కల్పిత ప్రమాణ సిద్ధములు బాధకములవలన సాక్షిద్వారా సంస్కారమునుండు నందురు.

మరికొందరు 'ఇదం' అను వృత్తి ప్రమాణజన్య జ్ఞానమే. ప్రమాణ జన్యమైన దగుటవలన. అందువలన ఇదమాకారా ద్యనుసంధానము దోషము గాదు. ప్రత్యక్షమున వస్తుప్రమాణ సిద్ధమై పురుష యత్నాధీనము. అహమాకారవృత్తి మనో రూపమైన ప్రమాణలభ్యమగుట వలనను, వస్తుతంత్ర మగుట వలనను. ఈ ప్రకారము బాహ్యవిషయముల యపరోక్ష వృత్తిచే సాధారణనాశము సిద్ధమైనది. ఇంక ఇదం రజత మను స్థలమున పట్టికనొప్పు నాశమును నిరూపించి చెప్పబడుచున్నది.

కొందరు 'ఇదం' అను వృత్తిచే ఇదమంశగతమగు నజ్ఞానము పోయినను శుక్తిగతమగు యజ్ఞాన మట్లేయుండుట వలన రజతాధ్యాస కలుగు నందురు.

శుక్తియందు తోచిన రజతమునకు ఇదమంశాజ్ఞానమే యుపాదాన కారణము. (ఏది లేని యావస్తువు సిద్ధించదో యది యుపాదాన కారణము.) 'ఇదం' అను వృత్తిచే నావర

కొంతె సహితమును విక్షేపాంశ ఆవిద్య [illegible] రజత భ్రమ కలుగుచున్నదని కొందరి మతము.

కొందరు రజత జ్ఞానమునకన్న వేరైన ఇదమాకారవృత్తి లేదనియు, [illegible] దానివలన [illegible] రహితమని కవితార్కిక చక్రవర్తి మతము.

అధిష్ఠాన జ్ఞానమే యధ్యాస కారణ మగుటవలన రజతాధ్యాస కారణము ఇదమాకారవృత్తి యొక్కటియే. ఆరోపితమైన రజతము సాక్షిచే ప్రకాశింప జేయ దగినదని కొందరి యభిప్రాయము.

రెండు జ్ఞానములు నంగీకరించినప్పుడు రజతాధ్యాసకు కారణమైన ఇదంవృత్తి యొకటి. రెండవది ఇద మధ్యస్థ రజతముల రెంటిని తాదాత్మ్యముగా ప్రకాశింపజేయునది.

అధ్యాసకు పూర్వమందు గలిగిన ఇదమాకారమైన వృత్తి మానసికమైనది. రజతాకారవృత్తి ఇదమాకార వృత్తితో కూడుకొనిన చైతన్యమందున్న యవిద్యా పరిణామ రూప మగుటవలన నవిద్యావృత్తి.

౧౭ అపరోక్షానుభూతికొఱకు వృత్తినిర్గమ వాదము

బయలు వెడలని వృత్తితో కూడుకొనిన సాక్షిచైతన్యము చేతనే సకల విషయ ప్రకాశము కుదురుచుండగా వృత్తి నిర్గమ మనవసర మని శంక రాగా చెప్పబడుచున్నది.

అపరోక్షమునందు (ప్రత్యక్షము) విషయాధిష్ఠానమగు చైతన్యాభివ్యక్తికొఱకు వృత్తినిర్గమ మంగీకరింప బడినది. పరోక్ష స్థలమునందు (అనుమానము) వృత్తి బయలువెడలుటకు విషయము ప్రత్యక్షముగ లేదు. కావున బయలువెడలని వృత్తితో కూడుకొనిన చైతన్యమే విషయముల ప్రకాశింప జేయుచున్నదని కొందరి యభిమతము.

అహంకారాదులు చైతన్యముతో సంబంధముగలవయిరయే ప్రత్యక్షముగ కనబడు చుండుటవలన ఘటాది ప్రత్యక్షమునకుగూడ వృత్తినిర్గమము స్వీకరింపబడు చున్నది.

ప్రత్యక్షమైన గంధము మొదలగు వానియందలి స్పష్టత వృత్తిచే ప్రకటితమైన చైతన్యముతోటి తాదాత్మ్యము (ఏకీభావము)చే నగుచున్నది. అట్లే స్పష్టముగా గోచరించుటకు వృత్తి నిర్గమ మంగీకరింపవలెనని కొందరి మతము.

ఇంతవరకు విషయముయొక్క యావరణ తిరస్కృతియే స్పష్టత యని తేలినది. అట్టి స్పష్టత బహిర్గతము కాని వృత్తి చేతనే సిద్ధించుచుండగా వృత్తినిర్గమముయొక్క యావశ్యకత యేమి? అని శంకరాగా చెప్పబడుచున్నది.

వృత్తి నిర్గమము నంగీకరింపనిచో జ్ఞానాజ్ఞానములకుగల విరోధము నిరూపింప శక్యముగాదు. కావున యారెంటికిని విరోధము నిర్వహింపబడదు. ఏయజ్ఞానము యేపురుషుని గూర్చి యున్నదో అనుదానిచే ప్రయోజనము చెప్పబడినదనిన పరోక్షజ్ఞానముచే గూడ విషయగతమగు యజ్ఞానము

నశింపవలసివచ్చును. వృత్తినిర్గమన మంగీకరించిన యేయజ్ఞాన మేపురుషునిగూర్చి యేవిషయమును నావరించుచున్నదో అది యా పురుషుని సంబంధమగు యజ్ఞానాశ్రయ చైతన్యముతో కలసి యుండును గనుక యాత్మలాభజ్ఞానముచే తిరస్కరింప బడును గాన వృత్తినిర్గమము స్వీకరింపదగినది.

విషయగతమగు నజ్ఞానము దానితో సమానాధారము గల జ్ఞానముచే నివర్తించునన వృత్తినిర్గమమే చెప్పినట్లగును. బాహ్యమగు చీకటి సమానాధారముగల దీపముచే నశింప జేయబడుట సర్వానుభవసిద్ధము. కనుక విషయగతాజ్ఞానాభి భవమునకు వృత్తినిర్గమన మవసరము.

విషయగతాజ్ఞానావరణమును తొలగించుటకు వృత్తి నిర్గమన మవసరము లేదనియు, తద్గత చైతన్యముతోటి సంబంధమునకు వృత్తినిర్గమన మవసరమని కొందరి మతము.

ఈ ప్రకారము ప్రత్యగ్బ్రహ్మాభేదమునందు సర్వ వేదాంతవాక్యములకు తాత్పర్యము నిర్ణయించుటవలన జీవ బ్రహ్మైక్యము సిద్ధించుచున్నది.

ద్వితీయ స్తబకము

౧ శ్రుతి ప్రత్యక్ష ప్రమాణ ప్రాబల్య దౌర్బల్య వాదము

పూర్వ స్తబకమునందు వేదాంతముల కన్నిటి కద్వైత బ్రహ్మమందు సమన్వయము నిరూపించి దానిని దృఢపరచుటకు నితర ప్రమాణములతో విరోధమును త్రోసిపుచ్చదలచి ప్రపంచమందున్న సత్త్వము ప్రత్యక్షమునకు విరుద్ధముగ నున్నందున వేదాంతముల కట్టి బ్రహ్మమందు సమన్వయ మెట్లని శంకరాగా చెప్పబడుచున్నది.

తత్త్వ శుద్ధి కారులు— ప్రత్యక్షముగా గన్పడు ఘటాదులను, వాని సత్త్వమును గ్రహించిన యెడల విరోధము వచ్చును. కాని ఘటాదులను గాక వాని కాధారమగు కేవల సత్త్వమునే గ్రహించిన విరోధములేదు. భ్రమస్థలమున యేవిధముగ నింద్రియము లధిష్ఠానమునే గ్రహించినను, భ్రాంతివలన నితరవస్తువు గోచరమగునో యట్లే యింద్రియములు సత్త్వమునే గ్రహించును గాని ఘటాది ప్రపంచము ప్రాతిభాసికముగా గోచరించును. కావున ప్రత్యక్షముతో విరోధములేదు.

న్యాయసుధయందు ఘటాది ప్రపంచము ప్రత్యక్షముగ తెలియబడినను విరోధములేదు. ఏలనన ఘటస్సన్ పటస్సన్ ఇత్యాది వాక్యములందు గల సద్బుద్ధి కధిష్ఠానమగు బ్రహ్మసత్తయే విషయమగుటవలన విరోధము లేదని చెప్పబడినది.

సంక్షేప శారీరకమునందు— ప్రత్యక్షము (ఇంద్రియములు) ఘటాద్యర్థ్యస్త విషయములతో కూడుకొనిన సత్వము ను గ్రహించినందున సత్వముయొక్క తత్త్వమును చెప్పుటకు సమర్థమైనది గాదు. (బాహ్యావిషయముల గ్రహించిన దగుటవలన.) అందువలన సత్వతత్త్వము శ్రుతిప్రమాణముచే తెలియదగినది. కావున శ్రుతిప్రత్యక్షములకు విరోధము లేదు.

కొందరు ప్రత్యక్షము వ్యవహారకాలమున గోచరించు దానినే గ్రహించును. అందుచే ప్రత్యక్షముచే తెలియదగిన సత్వము ఘటపటాది జాతిరూప సత్వముగాని త్రికాలాబాధ్య మగు సత్వముగాదు. వ్యావహారిక మందలి జాతిరూపసత్వము మిథ్యారూప మగుటవలన శ్రుతిప్రమాణముతో విరోధము లేదనిరి.

సత్వము రెండు విధములు. బ్రహ్మజ్ఞానము గలుగు వరకు బాధింపబడకుండుట యొకటి. ఎప్పుడును బాధింపబడ కుండుట రెండవది. ఇందు ప్రత్యక్షముచే జ్ఞానపర్యంతము బాధింపబడని సత్వమును గ్రహించినను త్రికాలాబాధ్యమగు సత్వము శ్రుతి ప్రమాణముచేతనే తెలియ దగినదగుటవలన రెంటికిని విరోధము లేదు. శ్రుతి ప్రత్యక్షములకు విరోధమున్నను సంశయాది దోషములతో కూడుకొనిన దగుటవలన ముందుగా ప్రవర్తించినదయ్యు తదనంతరమైన నిర్దుష్టమగు శ్రుతి ప్రమాణముచే బాధింపబడునని వేరొక మతము.

భామతీకారులు తాత్పర్యముగల శ్రుతికూడ ప్రబల ప్రమాణమనిరి.

వివరణవార్తికకారులు శ్రుతియే ప్రబలప్రమాణ మనిరి.

౨ శ్రుతిప్రత్యక్షోప జీవ్యోపజీవక భావవిరోధ నిరాస వాదము

వర్ణపదాదుల రూపమైన దాగమము. కావున వర్ణాను లచే జీవింపజేయుబడినది. అట్టి వర్ణాది ప్రత్యక్షమే యద్వితీయ బ్రహ్మజ్ఞాన హేతు వగుటవలన ప్రత్యక్షముకంటె యాగమ మెట్లు ప్రబలమైనది? ఉపజీవకము లేనప్పు డుపజీవ్యము గూడ లేకుండపోవునుగదా యని శంక రాగా చెప్పబడుచున్నది.

అర్థమును బోధించు సామర్థ్యము లేని వాక్యమువల్ల శబ్దముచేనగు యథార్థ జ్ఞానముగలుగదు గాన వాక్యమునకు యోగ్యత అవసరమైయున్నది. అట్టి యోగ్యత యవసరమై నను, వ్యావహారిక సత్యమగుట వలనను, ప్రయోజనకారి యగుటవలనను యుపజీవ్య విరోధములేదు. 'నేహ నానా' యను శ్రుతిచే జగత్తుయొక్క పారమార్థికసత్తా నిషేధింప బడినది గాని వ్యావహారిక సత్వము నిషేధింపబడనందున వర్ణ పదాదుల నాశశంక కవకాశము లేనందున యుపజీవ్య విరో ధము లేదు.

కొందరు బ్రహ్మయందు పారమార్థిక సత్తను జగత్తునందు వ్యావహారిక సత్తను, శుక్తి రజతాదులందు ప్రాతిభాసిక సత్తను నంగీకరింపలేదు. ఆధారమగు బ్రహ్మసత్త ననుసరించియే ప్రపంచమునందును, శుక్తిరజతాదులందును సత్త కుదురును గాన సత్తాభాసకల్పనము వ్యర్థము. ఈ విధ ముగ ప్రపంచసత్త నిషేధింపబడినను విరోధము లేదు.

ఈ ప్రకారముగా బ్రహ్మయందలి పారమార్థిక సత్త కన్న వేరగు సత్తాభాస నంగీకరింపక పోయిన దూరము

దున్న యథార్థ రజతమునకన్న రజత భ్రమ యెట్లుత్పన్నమగు చున్నదని శంక రాగా దూరస్థమగుచున్న రజతము ప్రత్యక్షము గాదు గావున శుక్తియందు తోచిన రజతాభాసమని చెప్పబడి నది. దీనినిబట్టి దూరమగుచున్న వస్తుభ్రమ కలిగినపుడు నిర్వ చింప వీలుగాని విషయ మత్పన్నమగునను నియమము చెప్పబడినది.

3 ప్రతిబింబమునకు బింబముతో నభేద భేదములనుబట్టి సత్యత్వ మిథ్యాత్వ వాదము

ముఖప్రతిబింబ భ్రమస్థలమున ముఖమునకు సన్నికర్ష (సమీపసంబంధము) లేనందున అద్దమునందు బింబభూత ముఖముకంటె వేరైన ముఖము గోచరించుచున్నది. అనగా బింబాతిరిక్త మగు ప్రతిబింబముగాన మిథ్యారూపమైనది. అట్లే బ్రహ్మప్రతిబింబమగు జీవుడును బ్రహ్మభిన్నమైన మిథ్యా రూపం బగుటవలన ముక్తి బొందగలుగుట యసంగత మగు నని యాశంకించి సమాధానము చెప్పబడు చున్నది.

వివరణ మతానుసారులు పై జెప్పిన యాశంక యద్దమునం దధ్యాస యుండిన బొసగును. కాని యట్లు లేదు. ముఖమున కద్దమునం దపహింప బడి మరలిన దృష్టికి సమీ పమునం దుండుటవలన. కాని నాముఖ మద్దమునందు ప్రకా శించు చున్నదిగాని యద్దమునందు ముఖము లేదను యనుభ వమువలన ముఖ మద్దమునం దుండుట యనునది భ్రమ యని చెప్పిరి.

బింబ ముఖముకంటె భిన్నముగాను, బింబముఖముతో తుల్యముగాను ప్రక్కనున్న వారలచే చూడబడు అద్దమందలి ప్రతిబింబము బింబముఖముకన్న వేరైన దగుటవలన మిథ్యా రూపమైనదే. రజతముకన్న శుక్తి (ముత్తెపుచిప్ప) యందు దోచిన రజతమువలె అద్దమునందలి నాముఖమను ప్రతిబింబమునందలి బింబవ్యవహారము గౌణము (కల్పితము) కావున ప్రతిబింబము మిథ్యారూపమైనదని యద్వైత విద్యాకారుల మతము.

ఇందు జీవత్రయ మంగీకరింప బడుటవలన ప్రతిబింబ జీవుడు మిథ్యా రూపుడైనను అవచ్ఛిన్న జీవుడు సత్యమైన వాడగుట ముక్తి బొందగలుగుట కుదురును.

అద్దము యెదుట గాన్పించు చుండుటవలన యుపాదానాజ్ఞానము నశించుటవలన ప్రతిబింబభ్రమ (అధ్యాస) యెట్లు? అని యాశంకించి యద్దము యెదుట గాన్పించినందున నద్దవిషయక మగు నజ్ఞానము నశించినను బింబ మగు ముఖము సమీపమం దుండుటవలన విక్షేపాంశ నశించనందున విక్షేప శక్తితో కూడుకొనిన జ్ఞానమే ప్రతిబింబమున కుపాదాన కారణమని కొందరి మతము. విక్షేప శక్తితో కూడుకొనిన యజ్ఞానము ప్రతిబింబోపాదానముగాదు. ముందుగా నద్దము కన్పించుటవలను, పిమ్మట బింబసామీప్యమువలన ప్రతిబంధకము లేకపోవుటచే విక్షేపాంశ నశించినదగుచుండగా ప్రతిబింబము గన్పింపక పోవలసి వచ్చును. కావున విక్షేపశక్తితో కూడుకొనిన మూలాజ్ఞానమే ప్రతిబింబోపాదానము. ఇట్లు

చెప్పిన దోషము సమానమే యనికాదు. ఏలనన బాహ్యా విషయవృత్తులకు వానివాని విషయములతో కూడుకొనిన చైతన్యమునందు మూలాజ్ఞానావరణశక్తిని తిరస్కరించినను విక్షేప శక్త్యంశ నివర్తింపక పోవుట వలన దోష సామ్యము లేదు. అట్లయిన బింబమును తొలగించినప్పటికి బ్రహ్మజ్ఞానము గలుగువరకు యుపాదానకారణ మున్నది. గాన ప్రతిబింబము భాసించవలెనని యాశంకించి బింబ సాన్నిధ్యరహితమగు నద్దము మూలాజ్ఞానమును నివర్తింపజేయునదైనను స్వవిరుద్ధమగు నజ్ఞానకార్యమునుగూడ నివర్తింపజేయును.

౮ స్వప్నాధిష్ఠానవాదము

స్వప్నముగూడ యహంకారముచే కప్పబడిన నవస్థారహితమగు శుద్ధ చైతన్యమునందే యారోపింప బడుటవలన మూలాజ్ఞానమే యుపాదానకారణముగాగలది. ఆగన్తుకముగ (మధ్యయందు) వచ్చిన నిద్రాదులచే జనించుటవలన ప్రాతిభాసికము, బ్రహ్మ జ్ఞానముచేతనే బాధింప దగినది. అట్లైన జాగ్రత్కాలమున గోచరించుటలేదేల? అని ప్రశ్నించుకొని స్వప్నము బ్రహ్మజ్ఞానముచే బాధింపదగినదైనను జాగ్రత్కాలమున తిరోధానము నొందుచున్నది. నిద్రాది దోషసాన్నిధ్యము లేకపోవుటవలన. కావున జాగ్రత్కాలమున గాన్పింపదు, అని కొందరి మతము. మరికొందరు మేలకువ రాగానే స్వాప్నిక పదార్థము లన్నియు బాధింప బడుచున్నవను భాష్యమువల్లను జాగ్రత్తునందు స్వప్నము లేనిదగుటవలనను

స్వాప్నాధ్యాసకు నిద్రాజ్ఞానమే యుపాదానమనిరి. బ్రహ్మజ్ఞానము లేకున్న నేదైన జ్ఞాననివర్త్యమగుటవలన ప్రాతిభాసిక మనిరి.

ఉపాదానాజ్ఞాన మున్నప్పుడు భ్రమరూపమైన జాగ్రద్జ్ఞానముచే స్వప్నభ్రమము, రజ్జుజ్ఞానముచే గలిగిన దండమను భ్రమచే సర్పభ్రమ బాధింపబడినట్లు బాధింపబడును.

జాగ్రత్కాలమున భోగముల కలిగించు కర్మ విరమించిన దగుమంతన స్వప్నభోగమును జగజ్జీవుల నావరించి మూలాజ్ఞానము యొక్క యవస్థా విశేషమగు నిద్ర స్వప్న ప్రపంచమునకు నుపాదాన కారణమగుచున్నది. గాని మూలాజ్ఞానము గాదు. మరల జాగ్రత్కాలమునం దనుభవింప దగిన కర్మ ప్రేరేపింప నావరణరూప జీవస్వరూప జ్ఞానమువలన స్వప్నోపాదానమగు నిద్రారూపమైన యజ్ఞానము తొలంగుటవలన స్వప్నమునకు నివృత్తి గలుగుచున్నదని కొందరి మతము.

అహంకారాచ్ఛన్నమైనట్టిగాని, శుద్ధమైనట్టిగాని బ్రహ్మమందు స్వప్నాధ్యాస కుదురదు. ఎందువలననగా నహంకారావృతమైన బ్రహ్మమందు జనించిన నేను యేనుగును, లేక యేనుగు గలవాడనని ప్రకాశింప వలసివచ్చును. శుద్ధమైన బ్రహ్మమందనిన జీవసంబంధమునకు చక్షురాదీంద్రియవృత్తి యవసరము అని యాశంకించి యంతఃకరణమునకు బాహ్యస్వాతంత్ర్యము లేకపోయినను (చక్షురాది వృత్త్యపేక్ష లేక ప్రకాశించుట) దేహములోపల స్వాతంత్ర్య ముండుటవలన, అంతఃకరణవృత్తి నిద్రాదోషముతో గూడుకొనినదై గోచరించి

నపుడు శుద్ధ చైతన్యమునందు దాని నాశ్రయించిన యవిద్యా పరిణామము స్వప్నాధ్యాస యని వివరణోపన్యాస కారుల మతమై యున్నది. ఇం దన్తఃకరణమునకు జీవునితో సాక్షాత్సంబంధ ముండుటవలన నింద్రియవృత్త్యపేక్ష లేదు.

కొందరు అవిద్యాప్రతిబింబ మగు శుద్ధచైతన్యమునందే స్వప్నాధ్యాస యనిరి. శుద్ధచైతన్యము స్వయం ప్రకాశమానముగాన అధ్యాసను చక్షురాదీంద్రియ వృత్త్యపేక్ష లేకయే ప్రకాశింపజేయును.

అహంకారముతో కూడుకొనిన చైతన్యమునందు స్వప్నాధ్యాస యయిన 'నేను ఏనుగు' నను జ్ఞానము కలుగవలసి వచ్చును. కాని యహంకారావృతమైన ప్రతిబింబ చైతన్యమునందు గలుగుటవలన పైజెప్పిన దోషమున కవకాశము లేదు.

ఈప్రకారము స్వప్నాధ్యాస కాధారమునందలి మతభేదముల నిరూపించి శుక్తియందు తోచిన రజతమునకు (రజతాధ్యాసకు) గూడ నిట్లే చెప్పిరి.

౫. స్వప్న పదార్థానుభవవాదము

శుక్తి రజతాది స్థలములందు చాక్షుషానుభవము (కంటికి గన్పడుట) ప్రత్యక్షముగ గాని అధిష్ఠానము (ఆధారము) ద్వారాగాని సమర్థించ వచ్చును. కాని స్వప్నములో గోచరించిన గజాదుల యనుభవము యెట్లు సమర్థింప దగిన

దని యాశంక రాగా విచారింపబడు చున్నది. స్వప్నా వస్థ యందు చక్షు రాదీంద్రియములు యుండవు గావునను, స్వప్నములో నింద్రియకల్పన మంగీకరింపక పోవుటవలనను, చాక్షుషానుభవము భ్రమయే.

దృష్టి సృష్టివాదము (చూచునపుడే బాహ్యవస్తువు కల్పింప బడుచున్నదను వాదము) ననుసరించి చూచుకాలము ననే సృష్టి యనిన దృష్టికి పూర్వము ఘటమునందు ఘటమను పదమున కర్థమగు వస్తువు లేనందున దాని సామీప్య (దగ్గర) సంబంధము లేకపోవుటవలన స్వప్నము నందువలె జాగ్ర త్కాలమునను చాక్షుషానుభవము భ్రమయే.

౬ దృష్టి సృష్టి కల్పక వాదము

ఈ దృష్టి సృష్టి వాదమునందు సమస్త జగత్తును కల్పించునది 'యుపాధితో కూడుకొనిన యాత్మయా? ఉపా ధితో కూడుకొనని యాత్మయా' అని ప్రశ్నించుకొని మొదటి పక్షమున (నిరుపాధికమగు నాత్మ కల్పకమని యంగీకరించిన) ముక్తుడుగూడ నిరుపాధికు డగుటవలన జగత్కల్పకుడు కావల యును. రెండవ పక్షమున ఉపాధియే సిద్ధించదని యాశంకించి యవిద్యా పరంపర నంగీకరించి కొందరు పూర్వ పూర్వా విద్యచే నావరింపబడిన యాత్మ తరువాతదైన యవిద్యా ప్రపంచమునకు కల్పక మనిరి.

కొంద రవిద్యాదులు స్వయముగా ననాదులు గాన నవిద్యాతిరిక్తమగు యాత్మయే కల్పకమని చెప్పిరి.

కొందరు దృష్టిరేహ ప్రపంచ కల్పక మని దృషికంటె దృశ్యమునకు (కనబడుదానికి) భేదము చెప్పుటకు ప్రమాణము లేకపోవుటవలన ననిరి.

దృష్టి సృష్టి వాదమునందు కల్పింబడిన జగత్తు కధ్యాస కారణములు లేకపోవుటవలన భ్రాంతి కల్పితము కానప్పటికిని సదసద్విలక్షణ మగుటవలన జగత్కల్పన మిథ్యారూపమైనదని కొందరి మతము.

౭ మిథ్యయైనను వ్యావహారిక సత్యార్థక్రియాకారిత్వ వాదము

దృష్టి సృష్టి వాదమునందును, సృష్టి దృష్టి వాదము నందును జగత్తునకు మిథ్యాత్వ మంగీకరింప బడుటవలన మిథ్యయగు ప్రపంచమునకు వ్యవహారమెట్లని శంకించి స్వప్న మునందలి పదార్థములు మిథ్య యయినను స్వప్నకాలమున నెట్లు వ్యవహారయోగ్యము లగుచున్నవో అట్లే జగత్తునందలి పదార్థములుగూడ నజ్ఞాన ముందునంతవరకు మిథ్యారూప మైన వైనను వ్యవహార యోగ్యములగుచున్నవని కొందరనిరి.

కొందరు స్వప్నమునందు గాంచిన సర్పాదులవల్ల గలి గిన భయము వడకు మొదలగునవి మేల్కొనినపిమ్మటగూడ గనబడుచుండుటవలన వస్తువులకు వాని పనులకు (కార్యము లకు) సమానస్థితి యుండవలయు నని నియమము లే దనిరి.

ఇంటిలో భాగమున నున్నవారిచే ఘటాదులను చూడ దగిన ప్రకాశము గల ఇంటిలోని కకస్మాత్తుగా వచ్చిన పురు

షునిచే నారోపింపబడిన చీకటి యీ పురుషుని కూర్చి ఘటాదుల నావరించు టాదిగా గల వ్యవహారమునకు యోగ్యమగుచున్నది.

సత్య మనగా వ్యవహార యోగ్య మని కాదు. అ ట్లైన వ్యవహారము లేని కాలమున ఘటాదు లసత్యములు కావలసి వచ్చును. కావున సత్య మైనను అసత్య మైనను ఆ వస్తువు (వ్యక్తి) ఉండుటయే. మిథ్యారూప మైన దైనను వ్యవహార యోగ్య మగుటవలన నని కొందరి మతము.

అసత్య మైన పదార్థముకూడ వ్యవహార యోగ్యమైన ఎండమావులలోని నీటిచే దప్పి తీర్చుకొనుట మొదలగు వ్యవహారము జరుగ వలయు నని యాశంకించి అచ్చట తోయత్వజాతి లేకపోవుటవలన వ్యవహార యోగ్యము కాదని తత్త్వశుద్ధికారులు చెప్పిరి. ఏల నన— ఎండ మావులయందు తోచిన జలము సంస్కారమువలన నైనది. అన్యథా ఖ్యాతి నంగీకరింపనందున తోయత్వజాతిని తలంపక నీరు కోరినవాడు ప్రవృత్తుడు కాడు గనుక తోయత్వజాతి యున్నది అయినను అధిష్ఠానజ్ఞానముచే జలమునకు బాధ (లేకపోవుట) గలుగుట వలన వ్యవహార యోగ్యము కాలేదు.

౧ మిథ్యాత్వము మిథ్యయైనను ప్రపంచమిథ్యాత్వమునకు హాని లే దను వాదము.

మిథ్యాత్వము మిథ్యయైన జగత్తుకు సత్యత్వము వచ్చును. దానివలన నద్వైతమునకు భంగము వాటిల్లునని

మధ్వ మతానుసారులు చేసిన యాక్షేపణ సరియైనది గాదు. ఏలనన జగత్తుతో సమానస్థితిగల మిథ్యాత్వము సత్యత్వమును త్రోసిపుచ్చునని అద్వైత దీపికాకారులు చెప్పిరి.

౯ ఔపాధికమగు జీవభేదముచే సుఖదుఃఖాదుల కలయిక (సాంకర్యము) లేకుండుటను నిర్ణయించుట

అచేతనమగు జగత్తు మిథ్యయైనను ముక్తి పొందదగు చేతనులగు జీవులకు మిథ్యాత్వము కుదురదు గావున సుఖదుః ఖాది వైచిత్ర్యముచే భిన్నులగు జీవులచే బ్రహ్మకు సద్వితీయత్వము (రెండవ వస్తువు గలిగియుండుట) రాదా యని ప్రశ్నించుకొని సమాధానము చెప్పబడు చున్నది.

బ్రహ్మకు జీవునితో సద్వితీయత్వము రాదు. జీవులకు పరస్పరభేదము లేకపోవుటవలన అట్లైన సుఖ దుఃఖాది వైచిత్ర్య మెట్లు అని ఆశంక రాగా యంతఃకరణభేదముచే సుఖాది వైచిత్ర్యము కొందరు చెప్పిరి.

దీనిపై మరల యుపాధిభేదమున్నను, యుపాధిచే నావరింప బడిన సుఖదుఃఖాదుల కాశ్రయులగు జీవుల కభేదము చెప్పుట వలన సుఖదుఃఖాది నిర్ణయ మెట్లని శంక రాగా కొందరు, శ్రుతియందు సుఖ దుఃఖాదు లన్నియు అన్తఃకరణ ధర్మములని చెప్పబడుటవలన జీవుడు (ఆత్మ) ఉదాసీనుడని జెప్పబడుటవలనను యుపాధియగు యన్తఃకరణ భేదముచే సుఖదుఃఖాది వైచిత్ర్యము కుదురు ననిరి.

అట్లైన నసంగాత్మకు (సంబంధము లేని ఆత్మకు) నేను సుఖము గలవాడ నను యనుభవ మెట్లగు? శంకరాగా భయపడ నవసరము లేని త్రాటియందు భయంకర మైన సర్ప తాదాత్మ్యము నారోపించుటచేత ఇది భయంకరముగానున్న దని యెట్లు అభిమానించుచున్నాడో అట్లే యసంగాత్మయందు భోక్తయగు (అనుభవించువాడు) అహంకార తాదాత్మ్యముచే భోక్తృత్వాభిమానము కుదురు ననిరి.

జడమగు యంతఃకరణమునకు భోక్తృత్వము కుదురదు కావున యంతఃకారణాదులం దారోపింప బడిన చిదాభాసుడు బంధాదుల కాశ్రయమనియు అంతఃకరణ భేదముచే సుఖదుః ఖాది భేదముల నిర్ణయమని కొందర రనిరి.

జపాకుసుమ పుష్పసమీపమం దుండుటవల్ల స్ఫటికము నం దెఱ్ఱతనమువలె భోక్త యగు నంతఃకరణ సమీపమం దుండుటవలన శుద్ధమైనయాత్మయందు భోక్తృత్వమారోపింప బడుచున్నది. అందువల్ల బ్రహ్మ యొక్క-టియయ్యు యుపాధి భేదమువలన సుఖాది వ్యవస్థ (విభాగము) యని కొందర రనిరి.

ఆశ్రయ భేదమువలన విరుద్ధ ధర్మవిభాగము గలిగినను ఉపాధిభేదముచే శుద్ధబ్రహ్మయందే భేదము చెప్ప వచ్చును. అద్దము మొదలగు వానియందలి ప్రతిబింబము లాశ్రయ భేద ముచే వేరువేరుగా గోచరించున ట్లని కొందరి యభిప్రాయము.

౧౦ జీవుల కన్యోన్య సుఖదుఃఖాదులచింత లేకుండుటకు తగిన యుపాధి నిరూపణము

ఈ ప్రకారము సుఖదుఃఖాది విభాగ నిర్ణయము కుదురు

నని చెప్పి, జీవులకు పరస్పర సుఖదుఃఖాదిచింతన లేకుండుటకు గల యుపాధి యేది యని విచారింపబడుచున్నది.

చేతులు మొదలగు అవయవములును భోగాశ్రయములు గావున వానిభేదముచే గూడ సుఖదుఃఖాది చింతన లేకుండుటకు కారణము కావలెను. కాని అది ఇష్టము కాదు. అట్లైనయెడల కాలియందు గ్రుచ్చుకొనిన ముల్లును తీసివేయుటకు చేయి ప్రవర్తింపగూడదు. హస్తముచే ఛేదింపబడినజీవునికి బాధ గోచరించదు గనుక. అనిన అట్లు కాదని చెప్పబడుచున్నది.

హస్తావచ్ఛిన్నమగు (చేతిచే ఛేదించిన) ఆత్మ యా బాధను చింతించక పోయినను అవయవావయవు లగు పాద శరీరముల కభేద మగుటవలన పాదమునందు బాధ గలవాడనని శరీరముచే ఛేదింప బడిన ఆత్మకు చింతన గలుగుట వలన హస్తవ్యాపారము గలుగు చున్నదని కొందరు, శరీరభేదము, మనోభేదము ననుసరించియు, అజ్ఞానభేదముచే ననియు, కొందరు చెప్పిరి.

అందువలన జడరూపమైన జగత్తు మిథ్య యగుటవలన జీవులకు బ్రహ్మభేదము చెప్పుటవలన వేదాంతము లన్నియును బ్రహ్మయందే సమన్వయ మగుచున్న వని చెప్పడ మైనది.

తృతీయ స్తబకము

౧ కర్మలకు విద్యోపయోగ విధమును జెప్పు వాదము

ప్రథమ స్తబకమునందు వేదాంతముల కన్నిటికి నద్వితీయ బ్రహ్మమందే తాత్పర్యమనియు, రెండవ స్తబకమున నవిరోధ నిరూపణము జేసి అట్టి బ్రహ్మప్రాప్తికి జ్ఞానమే పరమ సాధనముగాని ఇతరకర్మాదులు గావని చెప్పిన స్మృతియందు కర్మచే జనకాదులు ముక్తిబొందినట్లు స్మరింప బడుటవలన కర్మచేగూడ బ్రహ్మప్రాప్తి గలదని ఆశించి కంఠమునందలి యాభరణములు మరచిన వానికి సమీపమునందున్నను తదజ్ఞానమే పోయిన దనుకొనుటకు కారణమైనట్లు నిత్యసిద్ధముగు బ్రహ్మ అజ్ఞానవశమున సిద్ధము గానట్లు గోచరించుట వలన, అజ్ఞాన నాశమే బ్రహ్మప్రాప్తికి హేతువగుటవలన జ్ఞానమే బ్రహ్మప్రాప్తి కుపకరించునుగాని కర్మగాదు. స్మృతి వాక్యము కర్మజ్ఞానమునకు పరంపరా సాధనమగుటవలన విరోధము లేదు.

ఐన కర్మ ఎక్కడ యుపయోగ పడు నని సంశయము రాగా వాచస్పతిమిశ్రులు బ్రహ్మను తెలిసికొనవలె నను ఇచ్ఛ (కోరిక) గలుగుట కుపయోగ పడునని, జ్ఞానమున కుపయోగ పడునని వివరణానుసారులును చెప్పిరి.

౨ ఆశ్రమకర్మలే విద్యోపయోగ మను వాదము

కొందరు బ్రహ్మచర్యాద్యాశ్రమ కర్మలే విద్యోప

యోగములుగాని విధురాదులచే యనుష్ఠింపబడిన కర్మలు గావనిరి.

మరికొందరు కల్పతరువులో చెప్పబడినట్లు విధురాది కృతకర్మలును జ్ఞాన సాధనములని చెప్పిరి.

నిత్యకర్మల వలన పాపములు పోవునని శ్రుతిచెప్పుట వలన పాపముల పోగొట్టుటయే జ్ఞానకారణముగాన నిత్య కర్మలే జ్ఞానసాధనములని కొందరి మతము.

కామ్యాదికర్మలు ఫలాభిసంధుల బట్టి భేదించును. కావున ఫలాపేక్షలేక చేసిన యజ్ఞాదులును జ్ఞానహేతువు లగునని కొంద రనిరి.

3 సన్న్యాసమునకు విద్యోపయోగ వాదము

సన్న్యాసము ఎట్లు జ్ఞానమున కుపకరించుచున్నదని ప్రశ్నించుకొని కర్మలచే పోగొట్టబడని పాపముల బోగొట్టుట ద్వారా (చిత్తశుద్ధి గలిగించుట ద్వారా) జ్ఞానోప యోగ మని కొందరి అభిప్రాయము. కొందరు సన్న్యాసము జ్ఞాన సాధనములగు శ్రవణాదులలో యొకటిగా జెప్పబడుటవలన శ్రవణోప యోగముద్వారా జ్ఞానమున కుపకరించు ననిరి.

విక్షేపములు మనస్సు నిశ్చలముగాకున్న గాని లోపింపవు. కావున సన్న్యాసము సర్వవిక్షేపములను త్రోసిపుచ్చుట ద్వారా జ్ఞానోప యోగమని కొంద రనిరి.

సన్న్యాసమును స్వీకరించుటకు త్రైవర్ణికులకు (బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యులకు) అధికారము గలదని కొందరును, శ్రుతి

యందును బ్రాహ్మణులకే అధికారము కన్పించుటవలన బ్రాహ్మణులకే సన్యాసాధికారమని కొందరును జెప్పిరి.

౪ శ్రవణాధికార వాదము

శ్రవణమునందు సర్వసంగ పరిత్యాగులగుట వలన వ్యాపారాంతర రహితులగు సన్యాసులకే ముఖ్యాధి కారము గలదు. ఇతరులు వ్యాపారాంతర మగ్నులగుటవలన గౌణాధికారులే. వారిచే చేయబడిన శ్రవణము జన్మాంతరమున జ్ఞానమును గలుగజేయును.

౫. అముఖ్యాధికారిచే చేయబడిన శ్రవణము జన్మాంతరీయ జ్ఞానోపయోగమను వాదము

శ్రవణముచేత నగు ఫలము విచారకాలమునందే గలుగును గనుకను, కర్మాదులువలె శ్రవణము అపూర్వమును పుట్టించునది గాదు కావునను శ్రవణము జన్మాంతరమందు జ్ఞానమొసంగు నని చెప్పుట కుదురదు. అపూర్వమును పుట్టించుటకు అంగసంపత్తి యవసరము. శ్రవణమునం దట్టి యంగములు లేవుగావున అపూర్వము పుట్టదు. అందువలన జన్మాంతరమందు ఫలమునిచ్చుట కుదురదని యాశంక రాగా విచారింప బడుచున్నది. అముఖ్యాధికారికి తెలిసికొనవలెనను యిచ్ఛ గలుగుటకు కారణభూతమైన యజ్ఞాది కర్మలవల్ల గలిగిన యపూర్వమే జ్ఞానపర్యంతము వ్యాపించును. కావున నా యపూర్వమువల్ల గలిగిన వివిదిష (తెలిసికొనవలెయు

నను కోరిక) శ్రవణమునందు ప్రవర్తింప జేసినదో నదియే జ్ఞానపర్యంతము వ్యాపించును. అందువలన శ్రవణమున కదృష్టకల్పనము లేకపోయిన దనుదోషము లేదు. అని కొందరి యభిప్రాయము.

బ్రహ్మజ్ఞానముగలుగు పర్యంతము మరలమరలచేసిన శ్రవణము నియమ రూపమగు యదృష్టమును పుట్టించును. అందువలన జన్మాంతరమందు జ్ఞానము గలిగించుటలో విరోధము లేదని వివరణాచార్యుల మతమై యున్నది.

కొందరు భక్తితో గూడుకొనినటువంటిన్ని, గురుశుశ్రూషచే బొందబడినటువంటి వేదాన్త శ్రవణముచే ఎనుబది కృచ్ఛ్రము లాచరించిన ఫలమువచ్చునని స్మృతియందుండుటవలన ప్రతిదిన మాచరించిన శ్రవణ మపూర్వద్వారా జన్మాంతరమందు జ్ఞానము గలిగించు ననిరి. ఎట్లన అగ్నినిమిత్తమైన యాధానమునకు పురుష సంస్కారములందు పరిగణింపబడుటవలన పురుషార్థత్వమెట్లో అట్లే దృష్టఫలము గల శ్రవణముగూడ ప్రతిదినము చేయవలె నను వాక్యముచే నదృష్టఫలముగూడ గలదు.

౬. నిర్గుణమైన యాత్మకు ఉపాసింప దగియుండుటను జెప్పు వాదము

విద్యారణ్యులు ఆత్మవిద్యయందు శ్రవణమువలె నిర్గుణోపాసనగూడ యుపకారక మని చెప్పిరి.

౭ బ్రహ్మ సాక్షాత్కార కారణ వాదము

బ్రహ్మ సాక్షాత్కారమునందు సాధనముల గొన్నిటిని జెప్పి ముఖ్యసాధనము నిర్ణయింప బడుచున్నది. బ్రహ్మసాక్షాత్కారమునకు విధురునకు (భార్యారహితునకు) స్త్రీప్రత్యక్ష విషయమై మరలమరల చేయబడిన స్త్రీసంబంధమగు విచారణ యెట్లు సాధనమో, అట్లే బ్రహ్మవిషయిక జ్ఞానపరంపర సాధన మనిరి.

మఱికొందరు బ్రహ్మ సాక్షాత్కారమునకు మనస్సు కారణమనియు, ప్రసంఖ్యానము (జ్ఞానావృత్తి) పరంపరా సాధనమనియు చెప్పిరి.

మఱికొందరు మహావాక్య విచారణమే బ్రహ్మ సాక్షాత్కార హేతు వనియు, శ్రుతియందు మనస్సుగూడ బ్రహ్మను తెలిసికొనలేదనియు, మనస్సు సాక్షాత్కారమునకు సాధారణ హేతువనియు, బ్రహ్మ యుపనిషదేకగమ్య మనియు జెప్పిరి.

౮ శాబ్దాపరోక్ష వాదము

శబ్దము పరోక్షజ్ఞానమును గలుగజేయునది గావున అపరోక్ష జ్ఞానము నెట్లు గలిగించునని శంకించి స్వయముగా నపరోక్ష జ్ఞానమును గలిగించునదిగాకపోయినను అగ్నియందు ప్రేల్చబడిన హవ్యము అపూర్వమును వలె భావనాతిశయము గలదై శబ్దమపరోక్షజ్ఞానమునుగూడ గలిగించును.

అట్లుగానిచో పరోక్షజ్ఞానముచే నపరోక్షభ్రమ నశింపనిచో మోక్షము లేకపోవలసి వచ్చునని కొంద రనిరి.

నిరంతర ధ్యానమువల్ల మనస్సునకు నష్టమైన ఇష్టవస్తు సాక్షాత్కారమువలె నిరంతర నిదిధ్యాసతో గూడుకొనిన వాక్యమువల్ల బ్రహ్మసాక్షాత్కారము కుదురునని కొందరి యభిమతమై యున్నది.

కొందరు బ్రహ్మ ఎప్పుడును అపరోక్షమే కావున బ్రహ్మవిషయమగు వాక్యములచే పుట్టిన జ్ఞానమపరోక్ష హేతు వనిరి.

అద్వైత విద్యాచార్యులు స్పష్టమగు చైతన్యరూపమే అపరోక్షము. అయ్యది యొక్క బ్రహ్మయందే యున్నది. ఇతరములగు విషయములందు గౌణముగా నున్నది. (విషయములు బ్రహ్మభేదము లగుటవలన.

— అజ్ఞాన నివర్తక వాదము

ఘటాదులు విషయముగాగల చాక్షుషవృత్తిచేతను ఘటాదుల కాధారమగు బ్రహ్మచైతన్యముయొక్క అభేద సాక్షాత్కారమువలనను బ్రహ్మ నావరించిన మూలాజ్ఞానము యేల నివృత్తిజెందదు? ఘటాద్యాకారవృత్తికి వ్యక్తమైన చిదంశయందు మూలాజ్ఞానముతో బాటు సమానముగా విషయమగుచున్నదిగదా అని యాశంక రాగా సమాధానము చెప్పబడు చున్నది.

చాక్షుషమగు వృత్తి చైతన్యము విషయముగా గలది గాదు. ఈకన్ను చైతన్యమును జూడదని శ్రుతి జెప్పుటవలన

కొందరు, ఘటాది చాక్షుషవృత్తి చైతన్యము విషయముగా గలది కావచ్చును; కాని బ్రహ్మనావరించియున్న మూలాజ్ఞానమును నివృత్తి చేయ జాలదు. శ్రవణాదుల(విచారణ)తో గూడుకొనిన వేదాంత వాక్యమువల్ల గలిగిన జ్ఞానము బ్రహ్మ నావరించిన మూలాజ్ఞాన నివృత్తి హేతువగు ననిరి.

ప్రత్యగ్బ్రహ్మాభేదము విషయముగాగల తత్త్వమస్యాది వాక్యమువల్ల గలిగిన వృత్తిపదార్థ వివేచనతో గూడుకొనిన స్వరూప సంబంధముచే బ్రహ్మ భిన్నముగ గోచరించు మూలాజ్ఞానమును నివర్తింపజేయును గాని చాక్షుషవృత్తి కాదని కొందరనిరి.

ప్రత్యగభిన్న బ్రహ్మాకారాకారితమైన వృత్తి తనకు కారణమగు యవిద్య నెట్లు నివర్తింపజేయునని యాశంకించి వేణువు (వెదురు) నందు బుట్టిన యగ్ని వేణువు నెట్లు దహించుచున్నదో యట్లే అవిద్యయందు బుట్టిన వృత్తి యవిద్యను దహించునని కొందరి మతము.

౧౦ బ్రహ్మాకార వృత్తినాశక వాదము

అవిద్యా నివర్తకమును, అజ్ఞాన కార్యమునగు వృత్తికి దేనివలన నివృత్తి? వృత్త్యంతరముచే ననిన అనవస్థాదోషము వచ్చునుగదా యను సంశయము రాగా మూడు యుదాహరణములచే సమాధానము చెప్పబడుచున్నది.

నీటిలో కలుప బడిన చిల్లగింజగంధము (కతక రజము) నీటియందలి బురదను నివర్తింపజేసి తానుగూడ యెట్లునివృత్తి

జెందునో, అగ్ని స్వప్రకాశముగా గడ్డిని తగులబెట్టి తాను గూడ శమించునో అట్లే వృత్తి తత్కారణమగు నవిద్యను నశింపజేయునని కొందరనిరి. (కాలిఇసుము పైబడిన నీటిబిందువు దానియందలి బూడిదను పోగొట్టి తానుగూడ నశించునట్లు)

కాలాదృష్టాది కారణాంతరములవల్ల పైజెప్పినవి గలుగుచుండునని పైపక్షము నాశంకించి ప్రత్యక్షమైన బ్రహ్మయే అజ్ఞానమును, దానికార్యమును, వృత్తిని సూర్యకిరణము సూర్యకాంతమణిద్వారా గడ్డిని తగులబెట్టినట్లు నశింపజేయును గావున ద్వైతాపత్తి రాదని కొందరి మతము.

జ్ఞానమువలన కార్యసహితమైన యజ్ఞానము నశించును. అట్లయిన ప్రారబ్ధముగూడ నశించును. దానిచే జీవన్ముక్తి లేకపోవలసి వచ్చును. అందువలన జ్ఞాన మజ్ఞానమాత్రమునే నశింపజేయును. ప్రపంచ ముపాదాన నాశముచే నశించును. ఉపాదాన రహితమగు కార్యముండదు గావున జీవన్ముక్తి సిద్ధి కొరకు ప్రారబ్ధకర్మచే నా శరీర కారణమగు నవిద్యాలేశము ప్రతిబద్ధమగును. అందువలన జీవన్ముక్తి సిద్ధించునని కొందర భిప్రాయపడిరి.

చతుర్థ స్తబకము

౧ అవిద్యాలేశ వాదము

పూర్వస్తబకమునందు ముక్తిసాధన నిరూపణము జేసి ఫలనిరూపణము జేయుటకుగాను జీవన్ముక్తిని సిద్ధింపజేయు నవిద్యాలేశమును గూర్చి విచారింపబడుచున్నది.

కొందరు జ్ఞానమువలన నవిద్యయొక్క యావరణ శక్తియే నశించును. విక్షేపశక్తి ప్రారబ్ధముచే ప్రతిబద్ధమగుట వలన నశింపదు. అదే అవిద్యాలేశమని చెప్పబడుచున్నదనిరి.

సర్వజ్ఞాత్మమునులు బ్రహ్మజ్ఞానముచే జ్ఞాన విరోధి యగు నజ్ఞానము లేశముగూడ యుండుట కుదురదు. అట్లవిద్యాలేశము నంగీకరించిన తన్నివృత్తికి జ్ఞానాంతరకల్పనము చేయవలసివచ్చును. కావున జ్ఞానముచే నజ్ఞానము సకార్యముగ నశించుననియు, 'తస్య తావదేవ చిరం' మనుశ్రుతి యాత్మజ్ఞానప్రశంసకు జెప్పినదిగాని జీవన్ముక్తియందు తాత్పర్యము లేనిదగుటవలన అర్థవాదమాత్ర మనిరి.

౨ అవిద్యానివృత్తి స్వరూప వాదము

బ్రహ్మసిద్ధికారులు మొదలగువారు నిత్యసిద్ధమగు బ్రహ్మైకసత్యమును కలిగించెడి యవిద్య లేదు. అవిద్యానివృత్తి యనగా బ్రహ్మస్వరూపమే యనిరి.

ఆనందబోధాచార్యులు: అవిద్యానివృత్తి యాత్మకంటె వేరైనది. అవిద్య సత్తని అంగీకరించిన ద్వైతము స్వీకరించి

నట్లగును. జ్ఞాన నివర్త్యమగుటవలన నసత్తుగాదు. విరోధము వలన సదసత్తుగాదు. అనిర్వచనీయమగు యుపాధి అజ్ఞానము నాపాదించును గావున ముక్తియందును అనుసరింపవలసి యుండును గాన ననిర్వాచ్యముగాదు. వీని కన్నిటికి భిన్నమైన దనిరి. అద్వైత బోధాచార్యులు యవిద్య యనిర్వచనీయమే అయినను అవిద్యాలేశప్రశక్తి లేదనిరి. జ్ఞానకాలమునం దవిద్య నివృత్తి జెందుచున్న దనియు, అది క్షణికము, భావ వికార మనిరి.

3 ముక్తి స్వరూప వాదము

అవిద్యానివృత్తి క్షణిక మని చెప్పిన మోక్షము స్థిరమైన పురుషార్థము కాకపోవలసి వచ్చును. అని యాశంకించి అవిద్యా నివృత్తియే పురుషార్థముగాదు. ఏలనన సుఖదుఃఖములలో నే యొకటియు లేదుగావున. కాని అఖండానందావిర్భావను సంసారదుఃఖవినాశము, పురుషార్థముగా జెప్పబడుచున్నవి. దాని కుపయోగముగ నవిద్యానివృత్తి తత్త్వజ్ఞానముచే సాధింపబడుచున్నది.

చిత్సుఖాచార్యులు దుఃఖాభావమే పురుషార్థముగాదు దుఃఖాభావము స్వరూపసుఖసాక్షాత్కారమునకు ప్రతిబంధకమగుటవలన సుఖశేషము గలది. అందువలన స్వరూపసుఖమే పరమపురుషార్థ మనిరి.

౮ బ్రహ్మానందము పొందబడునదను వాదము

ఆనందము బ్రహ్మస్వరూపమగుట నిత్యసిద్ధమగుచుండ నయ్యది జ్ఞానఫలమని యెట్లు చెప్పుట యని యశంకించి ఆనందము నిత్యసిద్ధమైనను అవిద్యవలన తిరోభూతమైనదై అజ్ఞాననాశానంతరము పొందబడినదివలె యుండుట వలన కంఠమునందలి యాభరణము వలె బ్రహ్మానందము పొందబడుచున్న దనుట గౌణమే.

సంసారదశయం దానందము లేదు. ప్రకాశించుట లేదను వ్యవహారమువలన ఆవరణము చేతనైన బొందబడక పోవుట యనునది ఆరోపింపబడుచున్నది. విద్యచే నావరణ తొలగిన దగుచుండగా నానందము ప్రాప్తించుచున్నది. కావున ప్రాప్తించక పోవుట, ప్రాప్తించుట యనునవి ముఖ్యము లేగాని గౌణములు గావని కొందరి మతము.

సంసారదశయం దానంద మావరింపబడి యుండుట వలన పరోక్షముగ నున్నది. ఆవరణభంగముచే నపరోక్ష మగుటవలన పురుషార్థ మగుచున్నది. సంసార దశయం దానందమునకు స్వరూపజ్ఞానముతో నపరోక్షత యున్నది స్వరూప జ్ఞానాభిన్నము గనుక యని చెప్పగూడదు. వ్యవహార కాలమందలి ఆనందాపరోక్షత ననుకూల మగు చైతన్యా భేదమే యపరోక్షత యనిన [illegible] పైజెప్పినది కుదురును. అనావృతమైన చైతన్యాభేద మే యపరోక్షత యని జెప్ప బడును, సంసారదశయం దనావృత చైతన్యాపరోక్షత లేదు గాన దోషము లేదని కొంద రనిరి.

చైతన్యానందముల భేద మజ్ఞాన కల్పితము. కావున నజ్ఞాననాశము కాగా చైతన్యానందముల యేకత్వమే అప రోక్షతయని కొంద రనిరి.

౫. ముక్తునికి బ్రహ్మభావము

జ్ఞానఫలప్రాప్తి నిర్ణయించి పొందదగిన స్వరూపనిర్ణ యము చేయబడుచున్నది. ఇందు ముందుగా యేకజీవ వాదానుసారముగా సమాధానము చెప్పబడుచున్నది. ఏక జీవవాదమునందు ఒక్క-జీవుని యజ్ఞానముచే కల్పింపబడిన జీవేశ్వర విభాగము మొదలగు సమస్త ప్రపంచమును జ్ఞానో దయము కాగానే నశించుటవలన నిర్విశేషమగు చైతన్యరూప మున నుండును.

నానాజీవ వాదమునందును, మాయాప్రతిబింబ మీశ్వ రుడను మతమందును అవిద్యా ప్రతిబింబమగు జీవున కుపాధి నాశముకాగా ప్రతిబింబాంతరమగు ఈశ్వరత్వము కుదురదు గావున బింబమగు చైతన్యరూపు డగును.

అవిద్య యందుగాని, అంతఃకరణ మందుగాని, చైతన్య ప్రతిబింబము జీవుడు బింబమైనవా డీశ్వరుడను మతమందు సర్వముక్తి పర్యంతము పరమేశ్వరరూపముతో నుందు రని అంగీకరింప బడుచున్నది. అనేక దర్పణములందు ప్రతిబింబిం చిన ముఖము ఒక అద్దము నశించినపుడు ఇతర ప్రతిబింబము లకు బింబభూతమై యుండునుగాని, శుద్ధముగా నుండదు. జ్ఞానమున కీశ్వరభావ మొందుటయే ఫలమనిన నదికూడ

దహరా ద్యుపాసనా విశేషమేయగు జ్ఞానముచే నజ్ఞానము నివృత్తికాగా ఆనన్ద ప్రాప్తియే ఫలముగా గలదగుటవలన జ్ఞానము దహరాదులకంటె వేరైనది.

ముక్తుడుకూడ యెల్లరు ముక్తినొందువరకు యీశ్వర భావమునొంది యుండు నను నది అజ్ఞాన జీవులదృష్టిచేతనే గాని యధార్థముగా సర్వధర్మ రహితమైన నిత్యశుద్ధ బుద్ధ ముక్తస్వభావంబగు సచ్చిదానందాద్వయాఖండ రసబ్రహ్మ స్వరూపస్థితియే ముక్తియని నిర్ణయింపబడినది,

సమాప్తము

27066
21.3.72